

1980-2000 YILLARI ARASI HÜKÜMET PROGRAMLARINDA İLKÖĞRETİM

*Ersin ŞAHİN**
*Hatice ÇAĞLAR ÖZTEKE***

ÖZET

1980’li yıllardan itibaren beşer yıllık kalkınma planlarında ilköğretimle ilgili ihtiyaç duyulan yeterli saptamalara ve buna uygun hedeflere; 1980 sonrası hükümet programlarında da bu hedeflere ve hedeflerin gerçekleştirilme durumlarına ait görüşlere yer verilmiştir.

İşte bu noktada yapılan çalışmada; hükümet programlarında yer alan ilköğretim düzeyindeki eğitim görüşleri ile kalkınma planları arasındaki eşgüdüm ve uygulamalardaki gerçekleştirme oranı araştırılmıştır.

Ama ne yazık ki seçimler öncesinde programda yer alan ilköğretime ilişkin sorunlar ve hedefler; iktidardayken hükümetlerin üzerinde titizlikle durmadığı konular haline gelmiştir. Özellikle sayısal değerler açısından hükümet programları bağlamında gelişmeler incelendiğinde, hiçbir zaman tam anlamıyla hedeflere ulaşılamadığı görülmektedir. Saptamalar yerinde olmakla birlikte, belirlenen hedeflerin etkin olarak yaşama geçirilememesi, ilköğretimdeki gelişme çizgisinin en büyük ve en önemli sorunudur.

* Öğr. Gör.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Okulöncesi Eğitimi ABD.

** Öğr. Gör.; Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sosyal Bilimler Eğitimi ABD.

ABSTRACT

In addition to various targets at elementary education have been determined in five-year development plans since 1980, studies to reach the targets have been involed in the government programmes prepared after 1980

At this point in the study which is carried out, the conditions of the coordination between educational ideas at elementary education level in government programmes and development plans and also the rates of realization in application have become important

Unfortunately, the targets and the problems about elementary education in the programme prepared before elections have become issues which governments have not considered important when they are in pover. Particularly, when developments in government programmes are examined in tems of numerical values, it is seen that the targets have not been reached. Although the targets are appropriate, the fact that they can not be put into practice efficiently is the biggest and the most important problem of the developmental process in elementary education.

İlköğretim bir yandan çocukluk çağını bir yandan toplumun taban kültürünü beslemekle yükümlüdür. İlköğretim ancak tabana yayılmışlığı, yukarı basamaklarla tutarlılığı ve toplumsal yasal zorunluluğu ile vardır. İnsanların kuşak kuşak oluşumlarında, ulusallaşmalarında ve ulusal güçlenmesinde önemlidir.

Cumhuriyetin ilanından sonraki hükümetler bütün çocuklarımızın ilköğretimden yararlanması için fırsat eşitliği sağlamayı amaçlayan bir eğitim politikasıyla, eğitimi her düzeyde parasız ve zorunlu hale getirmeyi amaçlamışlardır.

Eğitimle ilgili çabaların çağdaş insan yetiştirme yönü eğitimin niteliği ile ilgili olmuştur. Diğer taraftan eğitim gören nüfusun yurt sathında artması ise eğitimin nicelik boyutunu oluşturmuştur.

Hükümetlerin ilköğretim alanıyla ilgili yaptıkları düzenleme ve reformlar ilerleyen teknoloji, nüfus artışı gibi bazı etkenler sebebiyle toplumun isteklerine uygun ve zamanında gerçekleştirilemediğinden çoğu zaman programlarda öngörülen hedeflere ulaşamamıştır.

Anayasaların ilköğretimin zorunluluğu ile ilgili maddelerindeki hükümleri, İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2. maddesinde yer almıştır. Ancak bu anayasal zorunluluğun bu gün bile hükümetlerce başarılamadığı, ülkemizde hala okul ve öğretime kavuşamayan çocukların varolduğu görülmektedir (Kalaycı, 1988 s. 9-11).

A. HÜKÜMET PROGRAMLARINA GÖRE İLKÖĞRETİMDEKİ HEDEFLER, SAYISAL GELİŞMELER ve YORUMLAR

İlköğretimle İlgili Gelişmeler

Araştırmaya zemin oluşturabilmesi açısından Temel Eğitim veya İlköğretim sözcüklerinin kavramsal gelişimini süreç içinde özetlemek gerekirse; Temel Eğitim kavramına ilk kez 1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yer verilmiştir. 1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu'nda Temel Eğitim kavramının anlamı daha da geliştirilerek temel eğitimin genel olarak 7-14 yaşlar arasında bulunan çocukları kapsadığı (Madde 22) ve onların ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirilerek hayata ve üst öğrenime hazırlayan (Madde 23) en az 8 yıl süreli bir eğitim olduğu belirtilmiştir.

10. Milli Eğitim Şurasında kabul edilen modellerle temel eğitim, öğrenciyi üst öğrenime hazırlayan ve mesleğe yatkınlaştıran 6-14 yaşları arası zorunlu sekiz yıllık bir eğitim düzeyi olarak öngörülmüştür (MEB 1982, s. 320).

Bu öngörülere de dayanarak Milli Eğitim Temel Kanunu'nda değişiklik yapan 16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı kanun ile yaş sınırı 6-14 olarak değiştirilmiş, ayrıca "Temel Eğitim Kurumları" sözcükleri yerine "İlköğretim Kurumları" deyimini kullanılmıştır (Erdoğan Kamil, 1989 s. 35-37).

Ulus hükümeti döneminde öğretmen yetiştirme ile ilgili önemli bir gelişme görülmüştür. 10. Milli Eğitim Şurasında benimsenen "öğretmen yetiştirme yükseköğretime dayalılık" ilkesi ışığında 1982 tarih ve 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile ilkökul öğretmeni yetiştiren iki yıllık "Eğitim Enstitüleri", "Eğitim Yüksek Okulları" adı ile yeni sistem içinde yerini almıştır (Ataunal A. 1994, s. 47).

XII. Milli Eğitim Şurasında(18-22 Temmuz 1988) ilkökul öğretmeni yetiştirme ile ilgili olarak "Eğitim Yüksekokulları 4 yıla çıkarılmalıdır ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'na öğretmen lisesi mezunları belli bir kontenjan ve puan avantajı sağlanmış ÖSS puanı ile alınmalıdır." görüşü ileri sürülmüştür (Ataunal A. 1994 s. 55).

Öğretmen eğitiminde çağın gereklerine uygun olarak eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve bir bütünlük sağlamak amacıyla YÖK Eğitim Yüksekokulları için 4 yıllık öğretim programı hazırlanmasını 1987 tarihinde Marmara Üniversitesi Rektörlüğü'nden istemiştir.

Marmara Üniversitesi Rektörlüğü 1987 tarihinde hazırladığı program taslağını Yüksek Öğretim Kurumuna göndermiş, 1989-90 öğretim yılın-

dan itibaren uygulamaya konulmasını önermiştir. Kurul Başkanlığı 1989-90 öğretim yılından itibaren “Eğitim Yüksekokullarının” süresinin 4 yıla çıkarıldığını 7 Haziran 1989 tarih ve 1823 sayılı yazısı ile ilgililere bildirmiştir (Ataunal A. 1994 s. 60).

Nihayet 11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla Eğitim Yüksekokulları Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüş ve öğretmenlik tek kaynaktan bütünleştirilmiştir (Ataunal A. 1994 s. 62).

Bu araştırmada temel olarak şu yol izlenecektir. Öncelikli olarak kalkınma planlarındaki saptamalar, hedefler ve sayısal gelişmeler verilecektir. Sonra dönem hükümet programlarında bu hedeflere ne derece uygun yer verildiği ile gerçekleşme durumları incelenmeye çalışılacaktır.

4. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1979-83):

Temel eğitim ile ilgili belirlemeler şöyledir;

İlköğretimde II. Plan dönemi sonunda % 100 olması öngörülen okullaşma hedefine III. Plan dönemi sonunda da erişilememiştir. 1977-78 öğretim Yılında okullaşma oranı % 87.5'tir.

- Öğretmen dağılımındaki bölgelerarası dengesizlik II. Plan döneminde de devam etmiştir.

- Doğu ve Güneydoğu Bölgelerimizde kırsal kesimdeki alt yapı tesislerinin yetersizliği ve köylerin dağınık olması nedeniyle okullaşma hızında öngörülen artış sağlanamamıştır.

Gerekli yatırımların zamanında yapılamaması ile ilköğretimde fiyat artışları nedeniyle, maliyetin standartları aşmış olması ve özel idare ödeneklerinin yetersizliği sonucu kırsal kesimde büyük kentlere paralel ikili ve üçlü öğretim giderek artmıştır.

- İlköğretim programlarının temel eğitimin amaçlarına göre geliştirilememesi, araç ve gereç eksiklikleri nitelik gelişmesini yetersiz kılmıştır.

Saptamalara uygun olarak sayısal hedefler belirlenmiş ama aşağıdaki tablolarda da görüleceği üzere hedeflenen düzeye uygulamada varılamadığı gözlenmektedir. Bu durumda şu soru akla gelmektedir, “acaba bu hedefler çağın çok ilerisinde mi?” Açıkçası çağın çok ilerisinde hedefler belirlendiğini söyleyebilmek oldukça güç. İşte bu noktada kalkınma planlarının uygulayıcısı konumundaki hükümet programları açıklayıcı olabilecektir.

4. Beş Yıllık Kalkınma Planı

Tablo 1. Temel eğitimin I. Kademe (7-12 yaş) İle İlgili Sayısal Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Toplam Öğrenci	Okullaşma Oranı %
1980-81	6.520.000	5.939.000	91.2
1981-82	6.688.000	6.242.000	93.3
1982-83	6.839.000	6.560.000	96.0

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Tablo 2. İlkokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1980-81	5.961.000	45.660	215.459	87.3
1981-82	5.860.000	45.871	210.549	87.6
1982-83	6.038.000	46.269	211.925	88.3

Kaynak: www.die.gov.tr

Tablo 3. Temel Eğitim II.Kademe (13-15 yaş) İle İlgili Sayısal Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Toplam Öğrenci	Okullaşma Oranı %
1980-81	3.020.000	1.424.000	47.1
1981-82	3.010.000	1.548.000	51.4
1982-83	3.033.000	1.683.000	55.5

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Tablo 4. Ortaokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı%
1980-81	1.147.000	4.320	35.913	38.0
1981-82	1.239.000	4.252	37.445	41.2
1982-83	1.332.000	4.225	41.215	43.9

Kaynak: www.die.gov.tr

Bu dört tabloya baktığımızda dikkati çeken en önemli nokta çağ nüfusunun ne yazık ki planlamaya tümüyle alınmamış olması, temel eğitim çağındaki çocukların eğitim hakkından tümüyle yararlanamadığının gözlenmesidir.

Çağ nüfusuna eğitimde tümüyle ulaşamadığı gibi, sayısal hedeflerde belirlenen öğrenci sayısına gerek ilköğretim gerekse ortaokullarda da ulaşamadığı görülmektedir.

Okullaşma oranlarında da yine hedeflenen yüzdeye ulaşamadığı söylenebilir.

ULUSU HÜKÜMETİ (20 Eylül 1980-13 Aralık 1983)'nde açıktan ilköğretime dair bir görüş bildirilmeyip çok genel ifadeler kullanılarak eğitimin ideolojik önemi üzerinde durulmuştur. Kaldı ki seçilen ifadelerde en belirgin olan terör sonrası bir hükümet olunuşudur. "Milli Eğitim ve öğretimde, Atatürk Milliyetçiliğinin yeniden yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştıracak tedbirler en kısa zamanda alınacaktır... Yarının teminatı olan evlatlarımızın Atatürk ilkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetişerek sonunda birer anarşist olmasına izin vermeyeceğiz."

Ulus Hükümeti (1980-83) dönemi incelendiğinde 4. Beş Yıllık Kalkınma Planları doğrultusunda beklenen hedef ve sonuçlara istatistiksel veriler-faaliyetler incelendiğinde ulaşamadığı görülmüştür. Yine 5. Plan döneminde ortaya konan eksiklikler Ulusu Hükümetinin, ilköğretimde nitelik ağırlığından çok niceliğe kaydığını göstermektedir. Okul sayılarında düzenli bir artış görülürken, öğretmen sayılarında (I. Kademedede) düşüş olmuştur. II. Kademedede ise bunun tam tersine okul sayılarında belli bir düşüş yaşanırken, öğretmen sayısında düzenli bir artış görülmüştür.

Bu dönemdeki en önemli faaliyetlerden bir tanesi ise ilköğretim kavramının ortaya konması ve 1973'de yer alan Temel Eğitim Kanununun değiştirilerek İlköğretim Kanunu haline getirilecek bazı maddelerinde farklılaştırılması olmuştur.

5. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI

Bu plan döneminde ilköğretimin tanımı şu şekilde yapılmıştır: "İlköğretim; anasınıfını, ilkokulu ve ortaokulu kapsayan eğitim kademesidir. Öğrenciyi tanıma, yöneltme, üst öğrenime hazırlama, diğer eğitim basamaklarıyla ve çevreyle bütünleşme ilköğretimin özellikleridir."

5. Beş Yıllık Kalkınma Planında, anasınıflarının yaygınlaştırılmasına çalışılacağı belirtilmektedir.

İlkokullarda okulsuzluk sorununun çözümlendiği ve hedefin ikili öğretim oranını azaltmak olduğu ifade edilmektedir.

Ayrıca plan dönemi sonunda okulöncesi (5-6 yaş) okullaşma oranı % 10'a çıkarılacaktır, özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine gereken önem verilecektir, ortaokullarda mesleğe yöneltmek ve çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırma uygulamasına başlanacaktır, ifadeleriyle ilköğretimle ilgili genel ilkeler belirtilmiştir.

5. Beş Yıllık Kalkınma Planı

Tablo 5. Okul Öncesi Eğitimde Hedefler(5-6 yaş)

Yıllar	Çağ Nüfusu	Hedeflenen Öğrenci Sayısı	Hedeflenen Okullaşma Oranı %
1983-84	2.374.000	70.000	3.0
1984-85	2.402.000	84.000	3.5
1985-86	2.425.000	97.000	4.0
1986-87	2.442.000	146.000	6.0
1987-88	2.500.000	200.000	8.0
1988-89	2.562.000	256.000	10.0

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Tablo 6. Okul Öncesi Eğitimle İlgili Sayılar

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı%
1983-84	70.563	2.501	3.752	3.1
1984-85	81.714	2.597	4.135	3.2
1985-86	99.486	3.421	6.016	4.3
1986-87	104.567	3.368	6.312	4.0
1987-88	103.204	3.327	6.192	4.2
1988-89	105.424	3.504	6.225	4.3

Kaynak: www.die.gov.tr

Tablo 5 ve tablo 6'yı değerlendirdiğimizde özellikle okul öncesi eğitimden çağ nüfusunun çok az bir bölümünün yararlanabildiği gözlenmektedir. Hedeflenen öğrenci sayısı yıllara göre düzenli bir artış içermesine rağmen çağ nüfusunun çok çok altında kalmıştır. Öyle ki 1988-89 öğretim

yılında ancak çağ nüfusunun 1/10'ü düzeyine ulaşmıştır. Sayısal gelişmelerin ise 1983-84 öğretim yılı hariç olmak üzere hedeflerin hep altında kaldığı görülmektedir. Hatta 1988-89 öğretim yılına gelindiğinde öğrenci sayısının hedeflenen öğrenci sayısının yarısından bile az olduğu dikkati çekmektedir. Okullaşma oranında da ilk yılda hedefin bir puan üzerine çıkılmasına rağmen ilerleyen yıllarda ne yazık ki % 10'luk hedefin yarısına bile ulaşılamamıştır. Okul ve öğretmen sayılarında ise düzensiz artışlar veya düşüşler gözlenmektedir.

Tablo 7. İlkokullarla (7-11 yaş) İlgili Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Hedeflenen Öğrenci Sayısı	Hedeflenen Okullaşma Oranı %
1983-84	5.746.000(a)	6.160.000	107.2(b)
1984-85	5.790.000	5.790.000	100.0
1985-86	5.840.000	5.840.000	100.0
1986-87	5.889.000	5.889.000	100.0
1987-88	5.946.00	5.946.000	100.0
1988-89	6.029.000	6.029.000	100.0

Kaynak. www.dpt.gov.tr

a) 1984 Yılı Geçiş Programı

b) Okullaşma oranında görülen % 100'ün üzerindeki rakamlar başarısızlık oranlarıyla ilgili olup, bu seviyedeki başarısızlığın % 5'e çekilmesi hedef olacaktır.

Tablo 8. İlkokullarla İlgili Sayılar

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1983-84	5.511.000	47.355	208.881	88.7
1984-85	5.600.673	48.502	209.911	90.5
1985-86	5.735.583	49.096	212.717	92.5
1986-87	5.792.155	49.718	216.889	91.5
1987-88	6.880.304	50.455	220.943	100.7
1988-89	7.059.108	50.749	219.351	105.6

Kaynak: www.die.gov.tr

Tablo 6 ve 8 incelendiğinde çağ nüfusunun tümünün hedeflendiği ve buna bağlı olarak okullaşma oranının % 100 olarak belirlendiği gözlenmektedir. Sayısal gelişmeler ise hedeflerin 1987-88 dönemine değin gerçekleşemediğini, ancak bu tarihten itibaren çağ nüfusunun tümüne eğitim hizmetinin ulaştırılabildiğini açıkça göstermektedir.

Tablo 9. Genel Ortaokullarla (12-14 yaş) İlgili Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Hedeflenen Öğrenci Sayısı	Hedeflenen Okullaşma Oranı %
1983-84	3.357.000	1.390.000	41.4
1984-85	3.377.000	1.480.000	43.8
1985-86	3.396.000	1.590.000	46.8
1986-87	3.417.000	1.680.000	49.2
1987-88	3.439.000	1.790.000	52.0
1988-89	3.464.000	1.900.000	55.0

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Tablo 10. Ortaokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1983-84	1.450.024	4.258	41.365	46.7
1984-85	1.586.581	4.379	42.652	47.0
1985-86	1.673.723	4.501	42.514	49.3
1986-87	1.761.794	4.753	42.246	51.5
1987-88	1.852.851	5.001	42.351	53.9
1988-89	1.933.665	5.217	43.719	49.6

Kaynak: www.die.gov.tr

Ortaokullarda ise ilkokullardaki başarı yakalanamamıştır.Hem öğrenci sayısında çağ nüfusuna ulaşlamamış, hem de okullaşma oranı hedefin oldukça altında kalmıştır.Öğretmen sayısında ise küçük artışlar söz konusudur.

I. ÖZAL HÜKÜMETİ (13 Aralık 1983-21 Aralık 1987)

I. Özal Hükümeti Programında “Herkesin yapmakla zorunlu bulunduğu temel eğitim dışında sayı, çeşit ve vasıf itibariyle eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.” ifadesi kullanılmıştır.

II. ÖZAL HÜKÜMETİ (21 Aralık 1987-15 Kasım 1989)

İlköğretimle ilgili olarak programda “İlk ve ortaöğretimde ikili öğrenimin kaldırılmasını, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılmasını hedef alıyoruz.” denilmiştir.

I. Özal Hükümeti (1983-87) ve II. Özal Hükümeti (1987-89)

dönemlerinin incelenmesi sonrasında; ilköğretim okullarının yaygınlaştırılmasının hedef alındığı, diğer kademelerinin ise programla bağlantılı olarak;istihdam ile işbirliğine bağlı olarak ihtiyaca göre açılmasına çalışıldığını gözlenmektedir. Okul sayılarındaki istatistiklere bakıldığında tüm kademelerde düzenli bir artış olmasına rağmen sadece ilkokullarda son iki yıl düzeyinde okullaşma oranının tutturulduğu görülmektedir. Ancak öğrenci sayılarına bakıldığında okul öncesinde istenilen düzeye ulaşamadığı, ilkokul ve ortaokulda ise yine son iki yılda hedeflenen öğrenci sayısına ulaşıldığı görülmektedir. Öğretmen sayılarında ise okul öncesi ve ilkokullarda düzenli bir artış görülürken, ortaokullarda ise 5 yıllık dönemde önemli bir artışa rastlanmazken son yılda bir artış olduğu söylenebilir.

Bu hükümet döneminde bilhassa ilköğretim ile ilgili faaliyetlere önem verildiğini görmekteyiz. I. ve II. Özal hükümetleri dönemlerinde ortaya konan en önemli gelişme ise 7-11 yaş grubunun tamamının zorunlu temel eğitime kavuşturulmuş olduğunun açıklanmasıdır.

6. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1990-94)

Nüfusun dağınık olduğu yerlerde, merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde, ilköğretim bölge okullarının kapasite kullanımını açısından fonksiyonel hale getirilmesi esas alınacağı yenilerinin kurulmasında bu esasa uyulacağı ifade edilmiştir.

6. Beş Yıllık Kalkınma Planı

Tablo 11. Okul Öncesi Eğitimde (5-6 yaş) Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Hedeflenen Öğrenci Sayısı	Hedeflenen Okullaşma Oranı %
1988-89	2.450.000	102.000	4.2
1989-90	2.414.000	133.000	5.5
1990-91	2.416.000	169.000	7.0
1991-92	2.570.000	218.000	8.5
1992-93	2.759.000	275.000	10.0
1993-94	2.887.000	332.000	11.5

Kaynak. www.dpt.gov.tr

Tablo 12. Okul Öncesi İle İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1988-89	105.924	3.504	6.225	4.3
1989-90	112.053	3.601	7.244	4.6
1990-91	119.866	3.806	7.124	4.6
1991-92	132.965	4.465	7.995	5.1
1992-93	136.117	4.683	8.593	5.2
1993-94	143.349	4.908	8.908	5.3

Kaynak: www.die.gov.tr

Tablo 11 ve 12’de görüldüğü üzere okulöncesi eğitimde çağ nüfusunun başlangıçta % 23’üne ulaşılırken, dönem sonunda bu oran % 20’ye düşmüştür. İlk yıl itibariyle okullaşma ve öğrenci sayısı hedefi gerçekleştirilmiş ama sonrasında hedef gerçekleştirme oranına varılamamıştır. Okul oranının ise yarısına da ulaşamamıştır.

Tablo 13. İlkokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1988-89	7.059.108	50.749	219.351	105.6
1989-90	6.848.027	51.170	224.672	108
1990-91	6.861.722	51.055	225.852	112
1991-92	6.878.923	50.701	234.961	95.2
1992-93	6.908.986	50.189	234.557	113
1993-94	6.943.976	49.531	246.609	109

Kaynak: www.die.gov.tr

Tablo 13'te görüldüğü üzere okullaşma oranı % 100'ün üzerine çıkmakla birlikte 1991-92 öğretim döneminde yaklaşık % 17'lik bir düşüş yaşanmıştır. MEB'inca çıkarılan "Yaptıklarımız-Yapacaklarımız" adlı kitapta bu dönemde çağ nüfusunun tamamına yakını okullaştırılmamış olan ilkokullarda niteliğin yükseltilmesine devam edilecektir ifadesi kullanılmıştır. Her ne kadar 1988-89 Öğretim Yılında 7.059.108 kişi olan öğrenci sayısının plan dönemi sonunda 7.692.000 kişiye ulaşacağı söylenmekteyse de öğrenci sayısı 6.943.976'da kalmıştır.

Tablo 14. Ortaokullarda (12-14 yaş) Hedefler

Yıllar	Çağ Nüfusu	Toplam Öğrenci Sayısı(1)	Okullaşma Oranı %
1988-89	3.898.000	2.225.000	57.1
1989-90	3.995.000	2.596.000	65.0
1990-91	4.076.000	2.812.000	69.0
1991-92	4.094.000	2.989.000	73.0
1992-93	4.013.000	3.090.000	77.0
1993-94	3.879.000	3.103.000	80.0

Kaynak: www.dpt.gov.tr

(1) Ortaokullardaki öğrenci sayısına 12-14 yaş grubunun dışındaki öğrencilerde dahildir.

Tablo 15. Ortaokullarla İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Toplam Öğrenci (1)	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı %
1988-89	1.933.665	5.217	43.719	49.6
1989-90	2.038.537	5.558	45.774	52.8
1990-91	2.108.579	5.780	46.645	51.0
1991-92	2.116.625	6.176	50.959	52.4
1992-93	2.556.339	7.544	56.055	65.8
1993-94	2.929.981	8.941	58.820	75.5

Kaynak: www.die.gov.tr

(1) Ortaokullardaki öğrenci sayısına 12-14 yaş grubunun dışındaki öğrencilerde dahildir.

Tablo 14'te yine çağ nüfusunun tümünün hedef kapsamına alınmadığıdır. Tablo 15, tablo 14 ile karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde; uygulamada bu hedeflere de ulaşamaması düşündürücüdür. Okullaşma oranına bakıldığında son yıl itibariyle % 5 oranında hedefte sapma görülmektedir. Ayrıca öğretmen sayılarında göreceli bir artış gözlenirken, bunu okul sayılarının gereksinimi çerçevesinde düşündüğümüzde yetersiz bir artış olduğu söylenebilir.

Tablo 16. 6. Beş Yıllık Plan Hedefleri ve Gelişmeler

Eğitim Kademesi	1991-1992		1993-1994	
	Plan Hedefi (%)	Gerçekleşen (%)	Plan Hedefi (%)	Gerçekleşen (%)
Okul Öncesi	8.5	5.1	11.5	6.1
İlkokul	10.0	95.2	100.0	96.8
Ortaokul	73	58.6	80.0	57.8

Kaynak: M.E.B. Yaptıklarımız-Yapacaklarımız (30.11.1991-30.01.1994)

Tablo 16 incelendiğinde özellikle bu plan kapsamında hedef ve gerçekleşme oranlarının birbirini tutmadığı çok daha net olarak gözlenebilir.

AKBULUT HÜKÜMETİ (9 Kasım 1989-Haziran 1991)

Akbulut Hükümeti programında yer alan eğitim ve ilköğretimle ilgili görüşler II. Özal Hükümeti programında yer alan görüşlerin tekrarı olmaktadır.

YILMAZ HÜKÜMETİ (30 Haziran 1991-Kasım 1991)

Yılmaz Hükümeti programında çağ nüfusunun okullaşma oranının okulöncesi eğitimde % 11.5'e ve ortaokulda % 100'e ulaşılması yönünde çalışılacağı belirtilmiştir.

DEMİREL HÜKÜMETİ (25 Kasım 1991-Mayıs 1993)

Demirel Hükümeti programında ilköğretimle ilgili olarak "Doğumundan başlayarak her Türk vatandaşının öğrenim ve eğitimi devletin yükümlülüğünde olarak ve parasız eğitim esas alınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır... Öğretim programları ve ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır." denilmiştir (75 Yılda Eğitim, Ünal. I-Özsoy. S., 1999, s. 58).

ÇİLLER HÜKÜMETİ (Temmuz 1993-Mart 1996)

"Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir... Bilim artık çağımızın başınla birlikte dördüncü kuvvetidir... Bilimsel kurumların özerkliğinin, işte bu gerekçeyle demokratikleşmenin vazgeçilmez koşulu olduğuna inanırız." (Elli birinci ve elli ikinci hükümet programı, 75 Yılda Eğitim s. 58).

ÇİLLER-YILMAZ HÜKÜMETİ (Mart 1996-1996)

Bu hükümet programında ilköğretimin kesintisiz zorunlu 8 yıla çıkarılacağı belirtilmiştir (Elli üçüncü hükümet programı).

Özellikle ilk üç hükümet döneminde eğitimde yapılanlar tablo 17'de kısmen görülmekle birlikte, ilköğretimdeki gelişmelerin MEB'nca çıkarılan Yaptıklarımız-Yapacaklarımız adlı kitaptan izlenmesinde de yarar olabilir.

Akbulut, Yılmaz ve Demirel Hükümet Dönemlerinde İlköğretimde Gelişmeler:

İlköğretimdeki sayısal gelişmeler MEB'nca çıkarılan 30.11.1991-30.01.1994 tarihlerini kapsayan Yaptıklarımız-Yapacaklarımız adlı kitapta şöyle belirtilmiştir:

Okulöncesi Eğitim:1991-92 Öğretim yılında anaokulu ve anasınıfı sayısı 4.460, öğrenci sayısı 131.023, öğretmen sayısı 7.763 iken; 1993-94 Öğretim yılında kurum sayısı % 36'lık artışla 6.067'ye, öğrenci sayısı

% 33.7'lik artışla 175.200'e, öğretmen sayısı da % 14.2'lik artışla 8.870'e ulaşmıştır.

İlkokullarda: 1991-92 Öğretim yılında okul sayısı 50.669, öğrenci sayısı 6.870.638, öğretmen sayısı 234.154 iken; 1993-94 öğretim yılında öğrenci sayısı 6.943.976'ya, öğretmen sayısı da % 5.3 artışla 246.609'a yükselmiştir.

Ortaokullarda: 1991-92 Öğretim yılında okul sayısı 7.078, öğrenci sayısı 2.402.692, öğretmen sayısı 51.046 iken; 1993-94 öğretim yılında okul sayısı % 18.9'luk artışla 8.421'e, öğrenci sayısı % 9.4 artışla 2.929.981'e, öğretmen sayısı % 15.2'lik artışla 58.820'ye ulaşmıştır.

Sayısal verilerde dikkati çeken bir şey aynı dönemler için DİE verileriyle MEB verilerinin her zaman birbirini tutmadığı ve aralarında rakamsal farklılıklar olduğudur. Örneğin aşağıda ortaokullarla ilgili olarak karşılaştırmalı verilen rakamlar da bunu göstermektedir.

Yıllar	Toplam Öğrenci	Okul Sayısı	Öğretmen Sayısı
DİE 1991-92	2.116625	6.176	50.959
Hükümet 1991-92	2.402.692	7.078	51.046
DİE 1993-94	2.929.981	8.941	58.820
Hükümet 1993-94	2.929.981	8.421	58.820

Yine adı geçen kitapta **İlköğretim Okullarının Yaygınlaştırılması**, zorunlu öğretim süresinin 8 yıla çıkarılması için alt yapının hazırlanması amacıyla ilköğretim okullarının yaygınlaştırılmasına önem ve öncelik verildiği yer almıştır. **Temel Eğitim Projesi** kapsamında ise araştırma safhası tamamlanmak üzere olan ve 1 milyar 200 milyon A.B.D. doları tutarında tahmin edilen proje ile 10 büyük ilde ihtiyaç duyulan ilköğretim okullarının yapılması, kırsal kesim eğitiminde kalitenin artırılması ve taşınabilir ilköğretim uygulamasının yaygınlaştırılması hedeflendiği ifade edilmiştir.

Taşınabilir İlköğretim Uygulaması ile ilgili olarak da, eğitimde niteliğin artırılması, fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanabilmesi için nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde birleştirilmiş sınıflar programı uygulayan öğrencilerin müstakil sınıflı ilköğretim kurumlarına kavuşturulması amacıyla başlatılan bu uygulamanın yaygınlaştırılması önemli çalışmalarından biri olmuştur denilirken sayısal veriler aktarılmıştır. Şöyle ki, 1991-92 öğretim yılında 29 ilimizde 1.394 köy, mahalle ve mevrada 24.754 öğrenci ile yürütülen bu uygulama, 1993-94 öğretim yılında da 57 ilimizde yaygınlaş-

tırılmıştır. Bu illerde az sayıda öğrencisi bulunan 4.346 köy ilkokulu ve toplam 83.749 öğrenci, 1.654 merkeze günü birlik taşınarak eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir.

Bu dönem hükümetleri tek tek değerlendirdiğimizde ise ortaya şu sonuçlar söylenebilir;

Akbulut Hükümeti (1989-91), bu hükümet program açısından bir önceki hükümetin tekrarı niteliği taşımıştır. Hedeflenen ilköğretim okullarının kurulması gereği gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Yine bu hükümet döneminde hedeflenen okul öncesi, ilkokul ve ortaokullardaki öğrenci sayılarına ulaşamamıştır. Öğretmen ve öğrenci sayılarında ise her üç kademedede de göreceli artışlar görülmüştür. Ancak neticede plan hedefleri ile gerçekleşme istatistikleri arasında farklılıklar olduğunu söyleyebilmekteyiz (Tablo 12-13).

47. Hükümet döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1989-% 2.7, 1990-% 2.14, 1991-% 2.38 (www.meb.gov.tr) oranlarını görmekteyiz. Ne yazık ki nitelik ve nicelik açısından eğitimde iyileştirmeyi hedefleyen hükümet programının gerçekleşme şansı bu bütçeyle mümkün olamamıştır. Sonraki yıllarda da sık sık söyleyeceğimiz gibi aslında belirlenen hedeflerin bütçeden eğitime ayrılan paylarla gerçekleştirilememesi şaşırtıcı değildir.

Bu hükümet dönemindeki en önemli gelişme ise öğretmen yetiştiren Eğitim Yüksekokullarının eğitim sürelerinin 2 yıldan 4 yıla çıkarılması olmuştur.

I. Yılmaz Hükümeti (1991)

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı % 11.5, ilkokullarda da okullaşma oranı % 100 olarak hedeflenmiş ama bu hedeflere ulaşamamıştır (Tablo 12-13).

Demirel Hükümeti(1991-93)

Programında eğitimin niteliği ile ilgili hedeflere ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılmasına yer veren 49. Hükümet döneminde hedefler gerçekleştirilememiştir. Yine bu dönemde 6. Plan kapsamında yeni hedefler ile belirlenen istatistikler arasında farklılıklar çıkmış ve hedeflere ulaşamamıştır (Tablo 12-13-15).

Bu hükümet döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1991-% 2.38, 1992-% 2.75, 1993-% 2.88 (www.meb.gov.tr) rakamları karşımıza çıkmaktadır. Demirel hükümeti nitelikli hedefler belirlemesine rağmen eğitim bütçesinde çok da büyük artışları gerçekleştirilememiştir. Bu oranlar aynı zamanda neden hedeflerin gerçekleştirilemediğinin de bir kanıtıdır.

En önemli gelişme ise 11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı kanunla Eğitim Yüksekokulları Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüş ve öğretmenlik tek kaynakta bütünleştirilmiştir (Ataunal A. 1994 s. 62).

Çiller Hükümeti (1993-96)

50.Hükümet döneminde istatistiki değerler dikkate alındığında ilkokullardaki okullaşmanın % 100'e çıkarılması, ulaşılması gereken hedef düzeyinde kalmıştır. Aynı yıl toplam 30.234 ilkokul ve ortaokul dersliği hizmete girmiştir. Yine bu dönemde 7. Plan kapsamındaki hedefler ile belirlenen istatistikler arasında farklılıklar çıkmış, ilkokullardaki hedeflenen okullaşma oranına ulaşamamıştır.Okul öncesi dönemde hedeflenen 5.1'lik okullaşma oranının üzerine çıkılarak oran 7.3'e ulaşmıştır, ortaokullarda da yine % 65.6'lık okullaşma hedefi % 68.7 biçiminde bir artışla gerçekleştirilmiştir.

Çiller'in Demirel Hükümetinde de ekonomide aktif bir göreve sahip olduğu gerçeğinden yola çıkarak hükümeti döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1993-% 2.88, 1994-% 2.41, 1995-% 1.73, 1996-% 1.71(www.meb.gov.tr) oranlarını görmekteyiz. Bu oranlar belirlenen hedefler düzeyinde önceliğin eğitime verilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Çiller-Yılmaz Hükümeti (1996-96)

51. Hükümette ise en önemli hedef olarak ilköğretimin 8 yıla çıkarılması öngörülmüş fakat gerçekleştirilememiştir.

7. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1996-2000)

7. Kalkınma Planında mevcut durum başlığı altında nüfusun eğitim düzeyinin yetersizliğinin devam ettiği, 1990 yılı itibarıyla 6 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde erkeklerin % 11.2'sinin, kadınların ise % 28'inin okuma yazma bilmediği ifade edilmektedir. Okullaşma oranları 1994-1995 öğretim yılında 4-6 yaş grubundaki okul öncesi eğitimde % 5.1, ilkokullarda % 100, ortaokullarda % 65.6 olarak belirtilmiştir.

Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinde zorunlu temel eğitim süresinin 9-12 arasında olduğu belirtilmiş. Ülkemizde de zorunlu temel eğitimin süresinin arttırılması yönünde çabalar olmasına rağmen bu eğitimin 8 yıla çıkarılmasının sağlanamadığı ifade edilmiştir.

“Herkes eğitim ve öğretim imkanı sunulabilecek ortamı yaratıcı, her eğitim kademesinde ve özellikle yüksek öğrenime girişteki yığılmaları önleyici, fırsat eşitliğini olumsuz şekilde etkileyen sistem dışı özel kurslara duyulan gereksinimi ortadan kaldıracı, zorunlu eğitim dışında her kademe hizmetten yararlananların maddi güçleri ölçüğünde eğitimin finansmanına

katılımını sağlayıcı ve her eğitim kademesinde özel öğretim kurumlarının artırılmasına yönelik yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır” (75 Yılda Eğitim s. 58).

Amaçlar, ilkeler, politikalar bölümünde bu plan döneminde okul öncesi eğitimin tedricen yaygınlaştırılacağı, AB ülkelerinde asgari norm olan 9 yıllık zorunlu eğitim, bu aşamada ülkemizin tüm bölgelerinde, eğitim birliği yasası çerçevesinde 8 yıllık zorunlu temel eğitim olarak uygulamaya geçileceği belirtilmiştir.

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Tablo 17. İlköğretimde Sayısal Gelişmenin Yönü ve Hedefler

Eğitim Kademesi	1994-95		2000-2001	
	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı %	Öğrenci Sayısı	Okullaşma Oranı %
Okul Öncesi (4-6 yaş)	202.000	5.1	627.000	16.0
8 Yıllık Temel Eğitim	9.651.000	89.8	10.562	100.0
İlkokullar	6.985.000	104.4(1)	-	-
Ortaokullar	2.666.000	65.6	-	-

Kaynak: www.meb.gov.tr, www.dpt.gov.tr, www.yok.gov.tr, www.die.gov.tr

(1) Okullaşma oranı brüt rakamdır.

Tablo 18. Sayısal Gelişmeler

	1996-97		1997-98		1998-99		1999-2000	
	Öğrenci Sayısı	Ok. Or.%	Öğrenci Sayısı	Ok Or %	Öğrenci Sayısı	Ok. Or. %	Öğrenci Sayısı	Ok. Or. %
Okul Öncesi (4-6 yaş)	228.898	8.9	240.885	9.4	261.159	10.2	251.596	9.8
İlköğretim	9.462.787	88.9	9.102.074	85.5	9.581.120	90.0	10.053.127	94.4
İlkokul	6.853.273	99.8	-	-	-	-	-	-
Ortaokul	2.609.514	69.6	-	-	-	-	-	-

Kaynak: www.meb.gov.tr, www.dpt.gov.tr, www.yok.gov.tr, www.die.gov.tr

Tablo 17’de 6.BYK Planı sonrasında okulöncesi eğitimde okullaşma oranının % 5.1 olduğu bu rakamın dönem sonunda % 16’ya çıkarılacağı ifade edilmiştir. Oysa Tablo 18’e 1999-2000 dönemine baktığımızda okulöncesi eğitimde okullaşma oranı ancak % 9.8’e ulaşabilmiştir. Bu durum öğrenci sayısında da benzerlik göstermektedir. Şöyle ki 6. BYK Planı dönem sonunda okulöncesi eğitim kurumlarındaki öğrenci sayısı 202.000 iken hedef olarak 627.000 belirlenmiş ama Tablo 18’de 1999-2000 öğretim döneminde öğrenci sayısının 251.596’da kaldığını görmekteyiz.

Tablo 17’de 8 Yıllık Temel Eğitim kapsamında okullaşma oranı 1994-95 dönemi itibariyle % 89.8 iken, ilkokullarda 104.4, ortaokulda ise 65.6’dır. Hedef ise kesintisiz 8 yıllık temel eğitim kapsamında % 100’dür. Tablo 18’deki 1999-2000 dönemine bakıldığında okullaşma oranının temel eğitim kapsamında % 94.4’te kaldığı görülmektedir. Yine hedeflenen öğrenci sayısına da ulaşamamış, sadece 10 milyon sınırının üstüne çıkmıştır.

Tablo 19. 8 Yıllık Temel Eğitimle İlgili Sayısal Gelişmeler

Yıllar	Okul Sayısı		Okul Öncesi Öğr. Sayısı	İlköğretimde Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı	
				Kız	Erkek	Toplam	Okul Öncesi	İlköğretim
1997-98	Okul öncesi	7.532	240.885	4.085.452	5.016.622	9.102.074	10.186	302.982
	İlköğretim	45.649						
1998-99	Okul öncesi	7.976	261.159	4.349.120	5.232.000	9.581.120	17.091	316.991
	İlköğretim	44.525						
1999-2000	Okul öncesi	9.882	251.596	4.466.720	5.273.288	10.053.127	15.696	324.924
	İlköğretim	43.324						

Kaynak: www.meb.gov.tr

8 Yıllık Temel Eğitim Yasasının uygulamaya konulması sonrasında Tablo 19’deki sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar çağ nüfusuna eğitim götürme konusunda hala çok yetersiz olursa da okulöncesi eğitim kurumlarında özellikle 1999-2000 döneminde önemli bir artış söz konusudur. Öğrenci ve öğretmen sayılarında ise aynı büyük oranlı artıştan söz edilememektedir. Hatta 1999-2000 döneminde gerek öğrenci gerekse öğretmen sayılarında düşüşler yaşanmıştır.

İlköğretimde ise okul sayısında kısmi bir azalma görülürken, hem kız hem de erkek öğrenci sayısında bir artış olduğu söylenebilir. Yine öğretmen sayılarında da yıllara göre kısmi artış görülmektedir.

Dönem hükümetlerinin programları incelendiğinde şu ifadeler öne çıkmaktadır:

ERBAKAN HÜKÜMETİ (1996-1997)

Bu hükümet döneminde zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görmeleri için ilköğretimin II. kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandıracaktır, denmiş; fakat zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılamamıştır.

YILMAZ HÜKÜMETİ (1997-99)

Bu hükümet döneminde, eğitimde fırsat eşitliği değil, olanak eşitliğinin de sağlanacağı belirtilmiş ve ayrıca 8 yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretimin (temel eğitim) uygulamaya konulacağı da programda yer almıştır. Anayasanın 24. maddesinde yer alan, din ve ahlak eğitiminin devletin gözetimi ve denetimi altında yapılması öngörüldüğünden ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu Din Kültürü ve Ahlak öğretimine devam edilecektir. Diğer isteğe bağlı din eğitim ve öğretiminden Diyanet İşleri Başkanlığı sorumludur, denilmektedir. Yine 8 yıllık ilköğretime geçişte, mesleki ve teknik liseleri bünyesindeki ortaokullara devam etmekte olan çocuklarla, çıraklık eğitimi gören çocukların kazanılmış hakları korunacaktır, denilmiştir.

ECEVİT HÜKÜMETİ (1999-2002)

8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına devam edileceği belirtilmiş, Türkiye'yi bilgi çağına hazırlamaya yönelik olarak zorunlu eğitim süresinin arttırılması olanaklarının araştırılacağı bildirilmiştir.

Bu dönemde hükümetleri programlarını uygulama boyutuyla değerlendirdiğimizde;

Erbakan Hükümeti (1996-97)

Bu hükümet döneminde de 7. Plan doğrultusundaki hedefler ile belirlenen istatistikler arasında farklılıklar çıkmıştır. Okul öncesi eğitimde hedeflenen % 16'lık okullaşma oranı % 8.9'da kalarak hedef gerçekleştirilememiştir. Ancak 1995-96 öğretim yılındaki 7.3'lük okul-öncesi okullaşma oranında artış olduğu belirlenmiştir. Yine ilköğretimde hedeflenen % 100'lük okullaşma oranına ulaşılammış, bu oran % 88.9'da kalmıştır.

54. Hükümet döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1996'da % 1.71, 1997'de % 1.74(www.meb.gov.tr)'tür. Bu oranın hedefleri gerçekleştirmek açısından yetersiz olacağı daha baştan bellidir. Çünkü geçmişten beri gelen eğitimde büyük bir açık vardır. Yeterince yatırımın olmadığı bir alanda belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi gerçekten zordur. Aslında geçmiş dönem hükümetlerin icraatları bunu zaten göstermektedir.

Hükümetin 8 yıllık eğitime yönelik protokolünde,çeşitli meslek alanlarında öğrencilerin eğitim görmeleri için ilköğretimin 2 kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacak denilse de, kamuoyunun çok iyi takip ettiği üzere bu 8 yıllık kesintisiz temel eğitim değil 5+3 formülüne dayanan bir anlayıştır.

“...28 Şubat 1997'de MGK'nun asker kanadı, DYP-Refah Koalisyonuna, baş tehdit olarak tanımlanan irticaya destek eleştirisi yönelmiş ve hükümete verilen acil görevler arasında “8 yıllık zorunlu eğitim”in altını çizmişti.

Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması uzun süreden, en azından 1973'den beri gündemdedi. Ancak, 8 ilköğretim yılının 5+3 biçiminde değil de kesintisiz uygulanması, İmam Hatip Okullarının orta kısımlarının kapatılması anlamına geliyor ve bu yüzden siyasal-ideolojik bir anlam kazanıyordu...” (75 Yılda Eğitim, Tertemiz. N.I., 1999, s. 174). Kaldı ki bu konunun MGK'da gündeme gelmesinin ardından yaşanan yoğun tartışmalardan sonra Erbakan Hükümeti istifa etmek zorunda kalmıştır.

III. Yılmaz Hükümeti (1997-99)

Bu hükümet döneminde kabul edilen 4306 sayılı yasa çerçevesinde 05.01.1961 tarihli 22 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9.maddesinin birinci fıkrasında anılan şu değişiklik yapılmıştır: “İlköğretim kurumları 8 yıldan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.”

Böylece bu hükümetin en önemli icraatı beş yıllık zorunlu eğitimi sekiz yıllık zorunlu ilköğretime dönüştüren yasanın çıkarılmasını sağlamak ve Eğitimde Çağ Yakalama 2000 Projesini yürürlüğe koymak olmuştur. Bu projede özellikle, ilköğretim kurumlarında bilgisayar laboratuvarları kurmak, tüm öğrencilere bilgisayar kullanımını öğretmek ve bu seviyedeki öğrencilere en az bir yabancı dili öğrenme olanağı sağlamanın yanında, yaş itibarıyla zorunlu eğitim dışına çıkan ilkokul mezunlarına da 8 yıllık ilköğrenimi buldukları yerde Açıköğretim yoluyla bitirme olanağı verileceği görüşleri belirtilmiştir.

Bu hükümet döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1997'de % 1.74 olan oranın 1998'de % 2.34'e (www.meb.gov.tr)

yükseltildiğini görmekteyiz. Daha önceki yıllara göre bunun önemli bir artış olduğu söylenebilir.

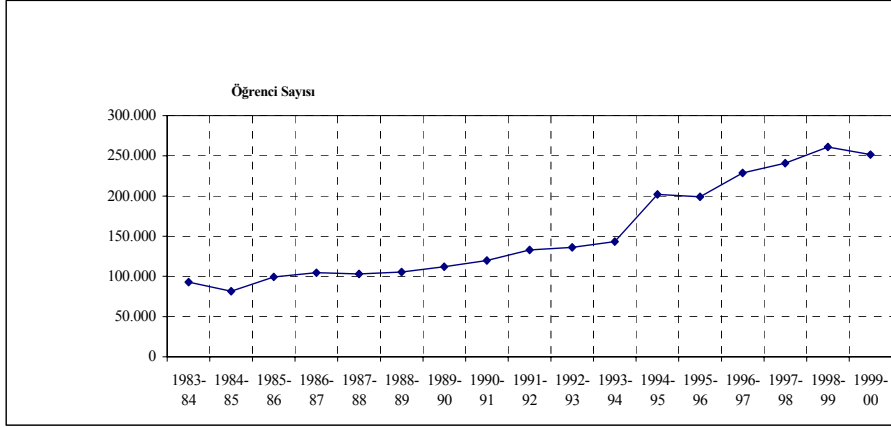
Yılmaz hükümeti dönemindeki okulöncesi ve ilköğretimdeki sayısal değerler dikkate alındığında 1997-98 öğretim yılı ve 1998-99 öğretim yılında bir önceki döneme ait değerlerde artış olduğu gözlenmesine rağmen, tüm kademelerde 7. plan doğrultusunda verilen öğrenci sayısı oranına ulaşılmadığı anlaşılmaktadır.

Ecevit Hükümeti (1999-2002)

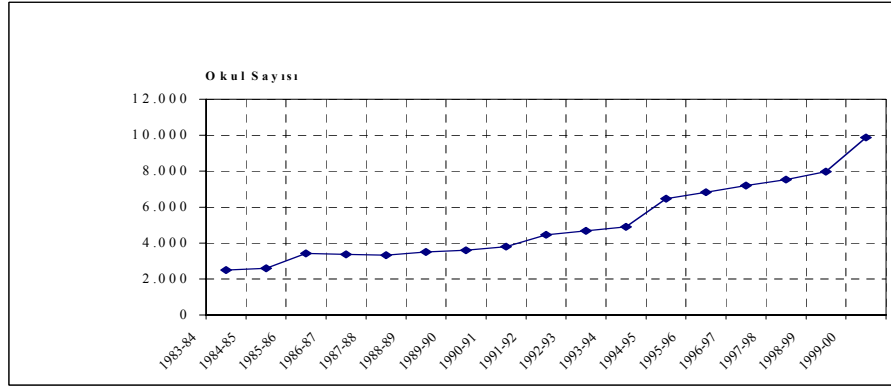
Bu hükümet döneminde de 7. plan doğrultusundaki hedefler ile belirlenen istatistikler arasında farklılıklar çıkmış, tüm kademelerdeki beklenen öğrenci sayısı hedefine ulaşamamıştır. Eğitim konusunda olanakların artırılması çalışmaları yapılacağına programında yer veren Ecevit Hükümeti 2000-2001 öğretim yılına gelindiğinde sadece 30 bin öğretmen ataması yapabirmiştir. Bir yandan temel eğitimi her koşulda yaygınlaştırabilmek için de "...Bu öğretim yılında toplam öğrenci sayısının % 5'i taşınmalı eğitimden yararlandırılmıştır.Yine bu öğretim döneminde okullaşma oranına bakıldığında okulöncesi % 10.1, ilköğretim % 100.7 olarak görülmektedir. (www.meb.gov.tr/Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Tablolar İst. 2001)". Oysa Tablo 17'deki 2000-2001 okullaşma oranı hedefi okulöncesinde %16, ilköğretimde % 100.0'dı. 56. ve 57. Hükümet 8 yıllık temel eğitimde verdikleri hedefe ulaşmış ama okul öncesinde bu hedefin oldukça altında görünmektedir. Ancak ilköğretimin okullaşma oranının alt yapısında geçmişten gelen ilkokulların varlığını unutmamak gerekiyor. Zira varolan ilkokulların pek çoğu 8 yıllık temel eğitim kapsamında hizmet vermeye devam etmiştir. Okulöncesinde ise hükümetler yeniden yapılanmak zorundadırlar. Dolayısıyla bu işin daha zor olan bölümüdür, denilebilir. Ayrıca kamuoyunda varolan 8 yıllık temel eğitimin uygulanması konusundaki hassasiyetin de hükümetler üzerindeki etkisini hesaba katmak gerekir.

Ecevit hükümetleri döneminde MEB bütçesinin GSMH'ya oranına baktığımızda 1999- % 2.72, 2000- % 2.85, 2001-% 2.18, 2002-% 2.05 (www.meb.gov.tr/) gibi özellikle 2000'den itibaren bir azalışın olduğu görülmektedir. Bu azalışın nedeni hepimizin bildiği gibi yaşanan ekonomik kriz ve uygulanan İMF programlarıdır.

B. GRAFİKLERLE OKUL ÖNCESİ, İLKOKUL, ORTAOKUL ve İLK-ÖĞRETİM OKULLARINDAKİ (ÖĞRENCİ-OKUL-ÖĞRETMEN SAYILARINDAKİ) GELİŞMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Grafik 1.1. Yıllara göre okul öncesinde toplam öğrenci sayılarındaki gelişmeler

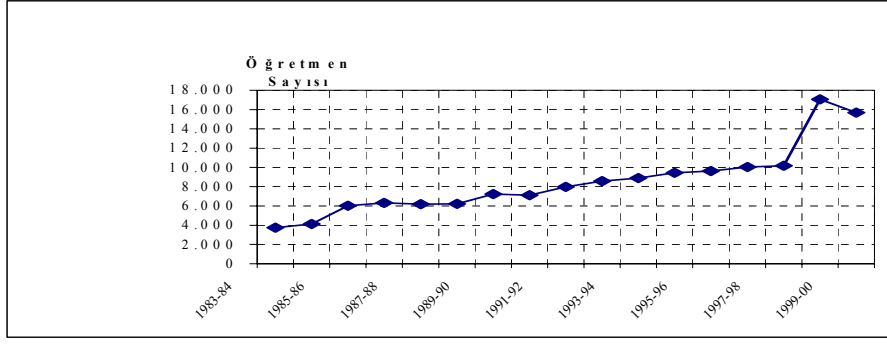

Grafik 1.2. Yıllara göre okul öncesinde toplam okul sayılarındaki gelişmeler

Grafik 1.1 – 1.2 – 1.3

1985-86 döneminden itibaren okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında paralel olarak yavaş artan bir eğilim gözlenmektedir. Bu artış öğrenci sayısında 1994-95 döneminde bir sıçrama gösterirken, 1995-96 döneminde de okul sayısında böyle bir artan eğilimin olduğu söylenebilir. Öğretmen

sayısında ise 1999’lardan itibaren önemli bir artış 2000’den sonra da düşüş olduğu söylenebilir.

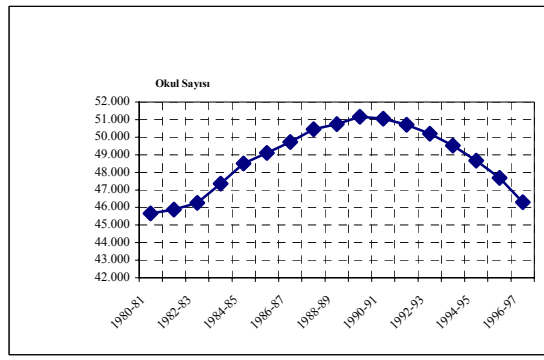
Grafik 1.3. Yıllara göre okul öncesinde toplam öğretmen sayılarındaki gelişmeler

Özellikle Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün 1992'de teşkilatını oluşturması nedeniyle bu yıldan sonra okulöncesi eğitimini yaygınlaştırma çabalarının daha bir hız kazandığını söylenebilir.

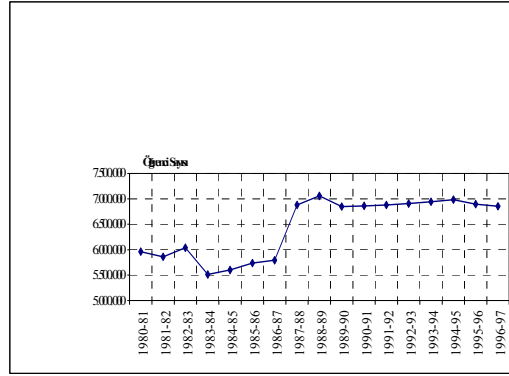
Genel bütçeden Milli Eğitime ayrılan pay son dönemlerde özellikle 1992-95'te artış göstermesine rağmen, 1994-95 öğretim yılında toplam öğretmen ve okul sayılarında bir düşüş yaşanmıştır, denilebilir. Bu dönemde de terör eylemlerinin öğretmenleri hedef alması gösterilebilir ki bu dönemde öğretmenlerin atama yerlerine gitmemesi olarak belirtilebilir.

Yine 1996-1999 dönemlerinde öğrenci sayılarındaki düzenli artışın 1999-2000 döneminde düşmesini ekonomik anlamda toplumsal giderlerin artışına bağlayabiliriz. Bu dönemde okul sayılarındaki artışı ise 8 yıllık temel ve zorunlu eğitim kapsamında yer alan okullardaki anasınıflarının açılması neden olarak gösterilebilir.

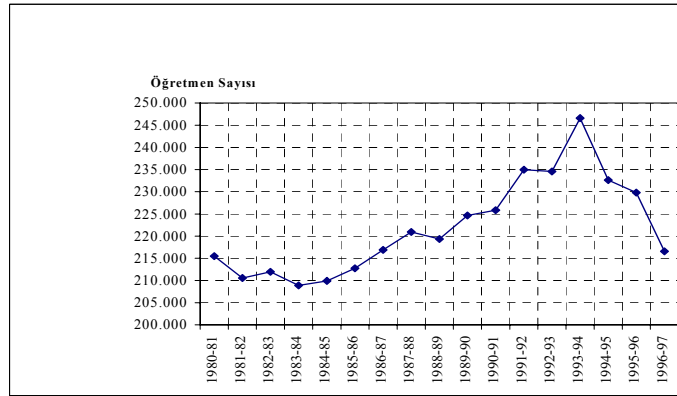
1999-2000 Eğitim-Öğretim yılından itibaren düzenli olarak okulöncesi eğitiminde öğrenci ve öğretmen sayısında bir düşüş gözlenmektedir. Bunun nedenleri arasında Milli Eğitime bağlı okulöncesi kurumları dışında kalan, diğer kurumlardaki öğretmen sayılarının azalması söylenebilir. Özellikle son yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılar, uygulanan tasarruf önlemleri nedeniyle, pek çok kurum ilgili okulöncesi bölümünü kapatırken, öğretmenlerinin de görevine son vermelerini de gözden uzak tutmamak gerekir. Ayrıca bu dönem yoğun olarak tartışılan emeklilik yaşı ile ilgili yasal düzenlemeden en az etkilenmek için, emekliliği bir çözüm olarak gören öğretmenlerin durumu da eklenebilir.

Grafik 2.1. İlkokullarda toplam okul sayılarındaki gelişmeler

Grafik 2.2. İlkokullarda toplam öğrenci sayılarındaki gelişmeler

Grafik 2.3. İlkokullarda toplam öğretmen sayılarındaki gelişmeler

Grafik 2.1 – 2.2. – 2.3.

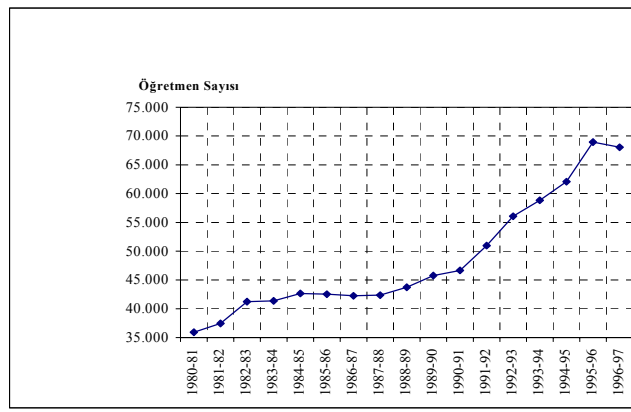
İlkokullardaki toplam **öğretmen** sayısı 1980'lerden sonra düşüş yaşamış ama 1983-84 eğitim öğretim döneminden sonra ise artış eğilimi içine girmiştir. Ardına 1987-88 döneminde küçük bir düşüş yaşanmış olup, izleyen yıllarda artan bir grafik seyri söz konusudur. Yalnız 1993-94 dönemine gelindiğinde çok önemli bir azalma olduğu yine dikkati çekmektedir. Zira bu azalma izleyen yıllarda da devam etmiştir. İlkokullardaki **öğrenci** sayılarında varolan 1983-84 dönemindeki düşüş ilerleyen yıllarda aşılmaya çalışılmış, özellikle 1986-87 döneminden sonra önemli bir artış gözlenmiştir. İzleyen yıllarda da çok önemli ani yükseliş ve düşüşler gözlenmemektedir. Bu grafik grubunda en ilgi çekici olanı ise; **okul** sayısında özellikle 1982-83'den 1990-91 dönemine değin artış eğiliminin düzenli olarak sürmesi, izleyen yıllarda da bu sefer azalma eğiliminin devamlılığıdır.

1980-83 dönemlerinde öğrenci ve okul sayılarında artış gözlenmektedir. Bunun nedeni olarak anarşi döneminden sonra tekrar demokratik anlamda partili döneme geçişte halkın yeni bir umut kaynağı olarak o dönemin hükümet politikalarına güvenmiş olması söylenebilir.

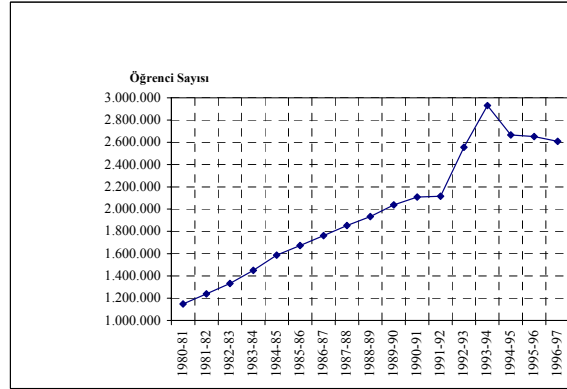
1980-83 dönemindeki öğretmen sayılarının düşüşüne neden olarak 1980 yılında 50 tane olan Eğitim Enstitülerinin sayılarının 17'ye düşürülmesi olarak gösterilebilir. Ayrıca 1980'den sonraki öğretmen sayılarındaki düşüşte anarşi döneminden sonra öğretmenlerin özellikle doğu bölgelerindeki görev yerlerine gitmemeleri ve tayinlerindeki güçlükler neden olarak gösterilebilir. Bu dönem toplumun siyasi ve iktisadi politikaları(24 Ocak 1980 Kararları) bakımından yeni bir döneme girişi de sayılabilir.

Son yıllardaki (1991/97 arasındaki) okul sayılarındaki düşüşün nedeni olarak bölgesel göçler nedeniyle nüfusu azalan, dağınık yerleşim birimlerindeki okulların kapatılması yanında; özellikle terör nedeniyle pek çok okul kapatılmıştır.”...O bölgede eğitim açığı vardır, doğrudur, çünkü terör örgütü karakollara saldırdığından çok okullara saldırmaktadır. ...”(02.10.1997, [www.tbmm.gov.tr/ tutanak/dönem 20](http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem_20)) Bu duruma bir çözüm olarak bu koşullardaki öğrencilerin daha nitelikli öğrenim görmesi için taşınmalı eğitim 1989-1990 döneminden itibaren başlatılmıştır. 1990 başında 2 ildeki 5 merkez okula 12 okuldan 305 öğrenci taşınabilirken, 1998-99 dönemine gelindiğinde taşınmalı eğitimin kapsamında rakamlar artık 80 il, 813 ilçe ve 5 bin 637 merkez okula ulaşmıştır (03.04.2000 Hürriyetim/internetim).

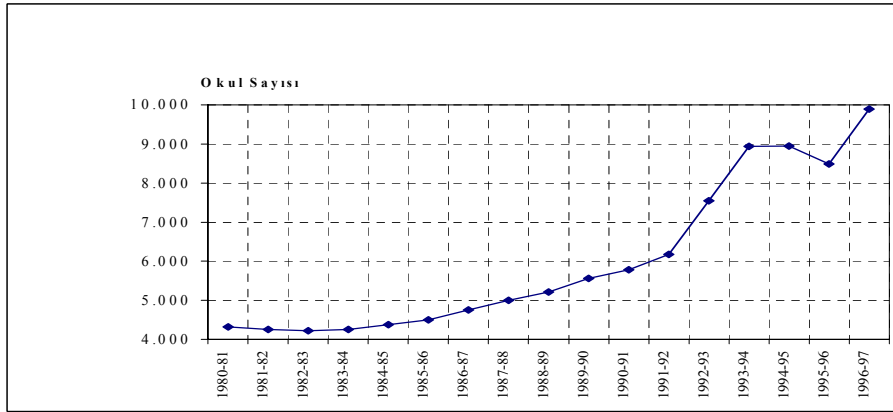
Özellikle okul sayılarındaki düşüş ve buna bağlı olarak geliştirilen taşınmalı eğitim ile 8 yıllık temel eğitimin gereksinimlerini karşılayabilmek için 55. Hükümet döneminde, bakanlık varolan binalara derslik ekleyerek (toplam 19 bin 382) açığı kapatma çabası içine girmiştir.

Grafik 3.1. Yıllara göre ortaokullarda toplam öğretmen sayılarındaki gelişmeler

Grafik 3.2. Yıllara göre ortaokullarda toplam öğrenci sayılarındaki gelişmeler

Grafik 3.3. Yıllara göre ortaokullarda toplam okul sayılarındaki gelişmeler

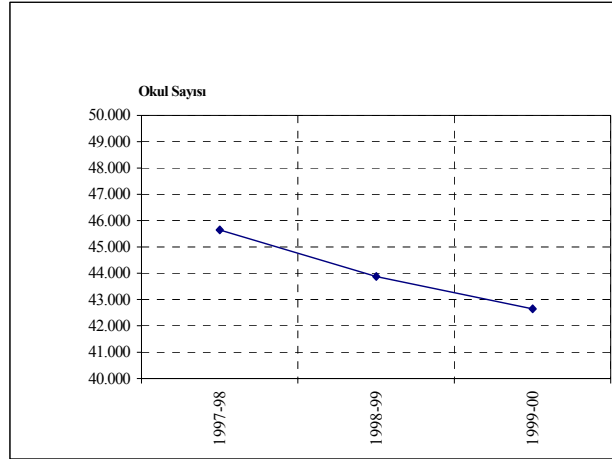
Grafik 3.1. – 3.2. – 3.3.

İlkokullardaki öğrenci sayılarında ortaokullardakine oranla daha fazla dalgalanma olmuştur. Ortaokullardaki öğrenci sayısında sürekli bir artış görülmüştür. Bunun nedeni ilkokul mezunlarının ortaokullara devam edişinde bir artışın olmasıdır. İlkokullarda ise kayıt yaptıran öğrencilerin az olması söz konusudur. Bunun nedeni Doğu ve Güneydoğudaki artan terör eylemleri nedeniyle çeşitli okulların kapatılmasıdır.

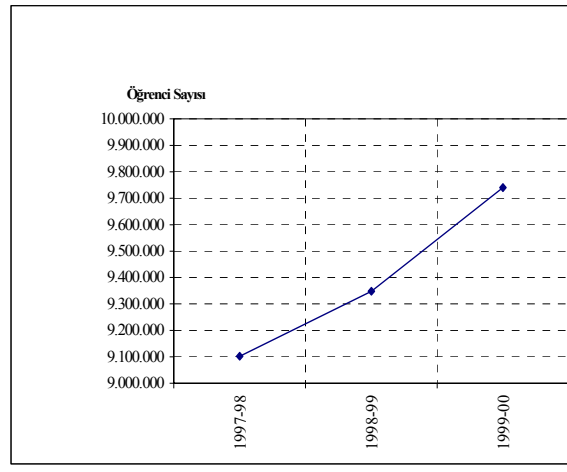
İlkokullara oranla ortaokullardaki öğretmen sayılarında 1980'den itibaren bir artış sağlanmıştır. Bu ise ortaokulların il ve ilçe merkezlerinde oluşu nedeniyle tayin güçlüklerinin ortadan kalkmasına bağlanabilir.

1991-92 dönemi Milli Eğitime ayrılan bütçe payının en yüksek olduğu dönemlerdir. Bundan dolayı okul sayılarında ani bir artış görülmüştür. Buna bağlı olarak öğrenci sayılarında da artış görülmüştür. 1994-95 döneminde ise önemli bir düşüş kaydedilmiştir. Bunun nedeni ise ilköğretim kurumlarının açılması ve öğrencilerin büyük kısmının buralara kaydedilmesidir. Aynı şekilde öğretmen sayılarında da ilköğretim okullarında önemli artış sağlanmıştır.

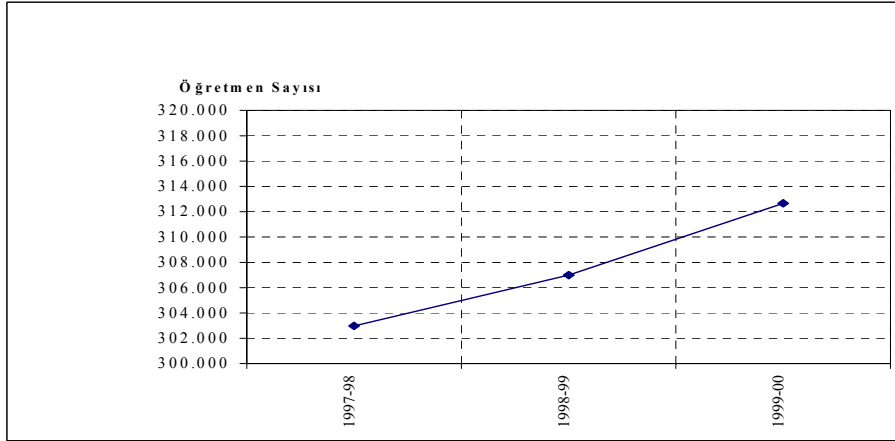
1991-92 dönemi Milli Eğitime ayrılan bütçe payının en yüksek olduğu dönemlerdir. Bundan dolayı okul sayılarında ani bir artış görülmüştür. Buna bağlı olarak öğrenci sayılarında da artış görülmüştür. 1994-95 döneminde ise önemli bir düşüş kaydedilmiştir. Bunun nedeni ise ilköğretim kurumlarının açılması ve öğrencilerin büyük kısmının buralara kaydedilmesidir. Aynı şekilde öğretmen sayılarında da ilköğretim okullarında önemli artış sağlanmıştır.

Grafik 4.1. Yıllara göre ilköğretimde toplam okul sayılarındaki gelişmeler

Grafik 4.2. Yıllara göre ilköğretimde toplam öğrenci sayılarındaki gelişmeler

Grafik 4.3. Yıllara göre ilköğretimde toplam öğretmen sayılarındaki gelişmeler

Grafik 4.1. – 4.2. – 4.3.

1996-97 öğretim yılında 5.sınıftan mezun olanlar, sekiz yıllık zorunlu eğitim yükümlülüğünün dışında kalmalarına karşın 1997-98 öğretim yılında altıncı sınıfa kayıt olan öğrenci sayısında önemli bir artış gözlenmiştir. Yine kırsal kesimdeki kız öğrencilerin bir üst eğitim kurumuna yönelik taleplerinde % 39.1'lik bir artış görülmüştür. Umulanın üstündeki bu durumun halkın sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına olan özlem ve güveninin bir göstergesi olduğu söylenebilir.

1997-98'de sekiz yıllık temel eğitim yasasının kabulüyle varolan okullar, sekiz yıl eğitim verebilecek okullar haline getirilmiştir. Ancak varolan okulların derslik gereksinimlerini karşılayarak kapasitesini yükseltmek için de 1997'den itibaren 60 bin 468 derslik yapılmıştır. Ayrıca pek çok köy ve mezradaki okullarında taşınmalı sistemle eğitim yapan okullara dönüştürülmesine gidilmiştir. Burada okullaşma oranı azalmış görünürken, öğretmen sayılarındaki artışın aslında bu kapasite arttırımıyla da ilgili olduğu söylenebilir. Ancak yine de şu söylenmeli ki toplam öğrenci sayısında bir azalma görülmektedir. Bunun nedeninin 8 yıllık temel eğitime karşı yürütülen karalama kampanyası olduğu söylenebilir. Tüm ülke genelinde henüz ilkokulların ilköğretim yapabilecek okullara dönüşmemesi de eklenince, öğrenci sayısındaki azalmayla karşılaşyoruz.

Sürece kısaca göz atacak olursak; Erbakan hükümeti kapsamında kısaca değindiğimiz üzere,"... 28 Şubat 1997'de MGK'nın asker kanadı, DYP-Refah Partisi koalisyonuna, baş tehdit olarak tanımlanan irticaya destek eleştirisi yönelmiş ve hükümete verilen acil görevler arasında "8 yıllık zorunlu eğitim" in altının çizmişti (75 Yılda Eğitim s. 174).

8 yıllık eğitimin kesintisiz uygulanmasının gerekliliğinin belirtilmesi, sayıları yurt genelinde ihtiyacın ve amacının çok çok ötesinde artan İmam Hatip Okullarının orta kısmının kapatılması anlamına geldiği için dinsel-siyasal-ideolojik bir tartışma ve beraberinde karalama kampanyasını da getirdi.

5 yıllık ilkokuldan sonra sınavla öğrenci alan ve yabancı dilde eğitim veren okullar, kolejler ve Anadolu Liseleri de 8 yıllık kesintisiz eğitimden etkilenmekle beraber, konu simge haline geldi ve din eğitimi, İslamcı yükseliş, siyasal cepheleşme alanlarında odaklandı; böylece de 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin içeriği, olanakları, finansmanı, sürekliliği, gerçekleşme planı vb. gibi tartışmalar geri plana itildi; en azından tartışmanın siyasal yönü kadar yankı yapmadı. İlköğretim gibi yaşamsal önemde bir konunun bilimsel boyutu, siyasal cepheleşme ortamında yeterince geliştirilemedi (75 Yılda Eğitim, Tertemiz, N.I., 1999, s.174).

1997-98 öğretim yılında uygulamaya sokulan 8 yıllık zorunlu eğitim tartışmalarında temel nokta; zorunlu ilköğretimin 8 yıla çıkarılması değil, kesintisiz olmasıydı... İlköğretimin bir bütün olduğunu, 5+3 olarak parçalanamayacağını, bu konuda geç kalındığını ileri sürenler yanında, "kesintisiz"liğin İmam Hatip Okullarını etkisizleştirmeyi amaçladığını iddia edenler vardı. (75 Yılda Eğitim, Tertemiz, N.I., 1999, s. 174).

Temel eğitimin yıllardır tartışılan bilim adamlarının görüşlerini dile getirdiği, MEŞ kararlarında yer alan 8 yıllık kesintisiz temel eğitimin bilimsel anlamı maalesef siyasal-ideolojik yönünün ötesinde yer alamadı.

MEB ise tüm teknik altyapı ve personel yetersizliğine karşın; ...açığı karşılamak amacıyla, 1998 yılında 25 bin 936 öğretmenin atamasını yaptı. Ayrıca 1998 Aralık ayında 930 vekil öğretmen görevlendirildi, emekli öğretmenler yeniden göreve çağrıldı. Eğitim, Fen, Edebiyat Fakültelerinin son sınıflarında bulunan 68 bin öğretmen adayına sınıf öğretmenliği, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi öğretmenliği alanlarında eğitim verilmesi konusunda Yüksek Öğretim Kurulu ile anlaşıldı. Ayrıca iyi bir öğretmen planlamasıyla, özendirici ödeme düzenlemesiyle bu sorunların aşılabileceği belirtildi (75 Yılda Eğitim, Tertemiz. N.I. 1999, s. 175). Ama verilen rakamlar öğretmen gereksinimi açısından hiçte yeterli değildir. Zira 30 kişilik dersliklerin hedeflendiği hükümet programlarını düşünürsek 180 bin öğretmene ve buna bağlı olarak 147 bin dersliğe gereksinim duyulmaktadır. Oysa 1998'de toplam eğitim bütçesinin bütçeden aldığı pay sadece % 11'dir. Ve bu oranın GSMH pay oranı da % 3.39'dur (www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart/1998). Bu rakam hedeflenen 30 kişilik dersliklerin ve bu gereksinimi karşılayacak öğretmenlerin neden atanamadığını da göstermektedir.

MEB'nin bu konuda pek çok alanda yaşadığı mali yetersizliği aşabilmesi için Maliye Bakanlığı "eğitime katkı payı" adı altında değişik harcamalardan farklı oranlarda kesinti uygulamasını zorunlu tutarak, ek kaynak oluşturmaya çalışmıştır. Yine bu uygulamada bilinen çevrelerce tepkiyle karşılanmıştır.

1998-99 öğretim yılından itibaren ise ilköğretim bazında öğrenci sayısında yeniden artış gözlenmeye başlanmıştır. Hatta bir de Açık İlköğretim okulları uygulamasıyla MEB ilköğretim mezunu olmayan gençlere de fırsat sunmuştur.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi 1980 sonrası hükümetleri de ilköğretimin nicelik açısından yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların nitelik açısından yapılan çalışmalara ve gelişmelere göre daha ağırlıkta olduğu söylenebilir. Hükümetler, sayısal olarak belirledikleri hedeflere birkaç dönem ulaşmalarına rağmen kaynak yetersizliği, mali sorunlar gibi nedenlerden dolayı hedeflere çoğu dönemde istenilen düzeyde ulaşamamıştır.

1980'lerden sonrasını değerlendirdiğimizde ülke gerçekleri doğrultusunda yapılan kalkınma planları hedeflerinin hükümet programlarına aynı oranda yansımadağını görmekteyiz. Öyle ki eğitim bazı hükümet programlarında hiç yer almazken bazı hükümetlerin de eğitime programlarında yer vermelerine karşın, programlarını gerçekçi tabana oturtmadıkları gerçeği ile karşımıza çıkmaktadır Yapılan programlar Türkiye'nin sosyo ekonomik ve

nüfus gerçeklerinin gerisinde kalmaktadır. Çünkü hükümetler hedeflerini birkaç başlık dışında gerçekleştirememişlerdir.

Gerçi hep kaynak yetersizliği denilse de bütçesinden eğitime pay ayırmadan bir takım fonlarla eğitim hizmetlerini yerine getirmeye çalışan hükümetler hal böyle olunca başarısız olmaktadır. Hükümetler hedeflerini gerçekleştirecek ölçüde eğitime bütçede yer vermemektedirler. Çok kısa olarak sadece 1980’li yıllarda bazı ülkelerin GSMH’den eğitime ayırdıkları payları incelemekte yarar var. Yandaki tablo verilerindeki bu rakamlar bile Türkiye’deki hükümetlerin eğitim konusunda yapması gereken çok şeyin, belki de en önemlisi gerçekçi olmaları gerektiğinin altını çizmektedir. (www.ceterisparibus.net/veritabani/1923-1990/nufus).

Ülkeler	Yıl	GSMH'dan %	Devlet Bütçesinden %
ABD	1983	6,7	18,1
Fransa	1983	6	18,5
Yugoslavya	1980	4,7	32,5
SSCB	1984	6,8	10,2
İran	1980	-	19,5
İspanya	1985	3,3	14,1
Filipinler	1986	-	20,1
Yemen	1980	6,2	16,9
Tayland	1983	3,9	21,1
Ekvator	1980	5,6	33,3
Türkiye	1989	2,7	12,2

Ama eğitimin özelleştirilmesi boyutunda paralı olan kurumlara genel eğitime ayrılan bütçeden yardım yapılması da oldukça düşündürücüdür. Ayrıca siyasal anlamda iktidar kaygıları da eğitim önceliğinin gerilerde kalmasına neden olmuştur. Örneğin hükümet programlarında yer almasına karşın 8 yıllık kesintisiz ilköğretimin uygulamaya konulması nedense geciktirilmiştir. Hatta 1997’de kabul edildiğinde de olayın ne yazık ki eğitim boyutu siyasal boyutunun gerisinde kalmıştır. Hükümetler MGK (28 Şubat süreciyle) desteği olmaksızın olayın eğitim boyutunun savunucusu olamamışlardır.

Siyasal yaşantının vazgeçilmezi olan vaatler düzeyinde hükümet programlarına baktığımız zaman karşımıza üst düzey hedefler çıkmaktadır.

Tuhaf olan bu hedefleri gerçekleştirilememelerine rağmen aynı partilerin bir sonraki seçim döneminde aynı vaatleri yine dile getirebilmeleridir. O halde bu tekrarlar nasıl oluyor? Halkımızın öncelikleri içinde eğitim oldukça gerilerde kalmaktadır Ülkemiz gündeminin öncelikleri çok çabuk değişmekte ve bunların en başında da ekonomik anlamda geçim sıkıntısı başta gelmektedir. Ayrıca siyasal bilinç ve sivil örgütlülük açısından gelişmemiş olmak, hükümet programlarına karşı denetleyici halk olabilmeyi güçleştirmektedir.

AB sürecinde topluluğun ölçütleri ve gelişmekte olan sivil örgütlülüğün desteği ile eğitim konusuna ilgi gün geçtikçe yoğunluk kazanmaktadır. 2001'den 2002'ye geçtiğimiz şu günlerde sivil toplum örgütlerinin pek çoğunun kampanyalarını eğitim üzerine yoğunlaştırmaları oldukça sevindirici olmaktadır. Artık hükümetlerden beklenenler toplumsal duyarlılığın arkasında kalmak değil önüne geçerek yapısal anlamda köklü çözümler üretmeleri ve bunun sürekliliğini sağlamalarıdır. Burada şunu da belirtmekte yarar vardır, ulusal eğitim politikası binyılın ve Türkiye'nin gerçekleri doğrultusunda değişik partilerce yap-boz tahtasına dönüştürülmemelidir.

Son olarak Adil Çağlar'ın şu sözünü verelim: "...Bir eğitim sisteminde başarıyı belirleyen temel etmenlerden birisi eğitimde yeni amaçlar ve ilkeler keşfetmekten çok, tespit edilmiş hedeflerin en etkili şekilde hayata geçirilmesidir... Türk eğitiminin başarısızlığı doğru ilke ve hedefleri tespit edememekten değil, benimsenen ilke ve hedefleri gereği gibi hayata geçirememekten kaynaklanmaktadır." (75 Yılda Eğitim, Çağlar, A., 1999, s. 143).

KAYNAKÇA

- AYDIN, İ., Siyasi Parti ve Hükümet Programlarında Eğitim-Öğretim/Öğretmenler (1908-1997), Eğitim-Sen Güncel Sorunlar Dizisi: 1, 1997, Ankara.
- ATAÜNAL, Aydoğan, İlköğretime Öğretmen Yetiştirme(1920-1994) 1994, Ankara.
- ÇAĞLAR, A., (1999) "75. Yılında Cumhuriyet'in İlköğretim Birikimi", 75 Yılda Eğitim Tarih Vakfı Yay., İstanbul.
- EKİNCİ, Yusuf, Hükümet ve Siyasi Parti Programlarında Milli Eğitim (1920-1994), 1994, Ankara.
- ERDOĞAN, Kamil, İlköğretim İkinci Kademe İş ve Teknik Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi Araştırması, G.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Y.L.T. 1989, Ankara.
- IŞIK TERTEMİZ, N. (1999), "Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim: Hedefler ve Uygulamalar", 75 Yılda Eğitim, Tarih Vakfı Yay., İstanbul.
- KALAYCI, Nurdan, Cumhuriyet Döneminde İlköğretim Hükümet Programları Uygulamaları, MEB Yayınları, 1988, Ankara.

MEB, Hükümet Programlarında Eğitim (3 Mayıs 1920-30 Haziran 1993, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1994).

T.C. D.P.T. IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983), Ankara.

T.C. D.P.T. İcra Planı, Ankara.

T.C. D.P.T. V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Sektörel Gelişmeler.

T.C. D.P.T. 1988 Programı, Ankara.

T.C. D.P.T. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Ankara.

T.C. D.P.T. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Ankara.

ÜNAL, I. / ÖZSOY, S. (1999), “Modern Türkiye’nin Sisyphos Miti:” Eğitimde Fırsat Eşitliği”, 75 yılda Eğitim, Tarih Vakfı Yay., İstanbul Elektronik Adresler

www.anap.org.tr/anap/icraat/55icra/egitim

www.ceterisparibus.net/veritabani/1923-1990/nufus)

www.die.gov.tr

www.dpt.gov.tr

www.hurriyetim.com.tr/hur/turk/00/12/11/turkiye

www.meb.gov.tr/stars

www.meb.gov.tr/Stats/Apk 2002

www.meb.gov.tr/8 yıl/amacpol

www.meb.gov.tr/8 yıl/tamamsur

www.tbmm.gov.tr/ambar/hukümet/1982 Anayasası, madde 42

www.tbmm.gov.tr/develop/anayasa

www.tbmm.gov.tr/kanunlar/ilköğretim ve eğitim kanunu

www.tbmm.gov.tr/tutanak/dönem20/yıl13

www.yok.tr/egitim/raporlar/mart 1998